

3. letnik

1. Da bi podjetje Gorenje pridobilo denarna sredstva za modernizacij voznega parka, so prodali del zemljišča. (3)

a) Ali je to notranje ali zunanje financiranje?

Gre za notranje financiranje, saj gre za prodajo lastnega zemljišča.

b) Kako imenujemo to obliko financiranja?

Financiranje s spremembo namena sredstev.

c) Katere druge oblike še poznate?

Samofinanciranje, financiranje iz predvidenih obveznosti.

d) Ali je mogoče uporabiti zemljišče podjetja za financiranje, ne da bi ga prodali?

Hipotekarni kredit dan v najem.

e) Presodite uporabnost leasinga za rešitev modernizacije voznega parka?

Svoja prevozna sredstva, ne rabimo tovornjaka, dana na leasing in jih vzamemo, ko jih rabimo.

2. Opišite značilnosti kreditov (vrste, upnik, dolžnik, namen uporabe, način izkoriščanja, trajanje, zavarovanje, stroški). Navedite primere. (2)

Vrste:

- ↳ Efektivni kredit – dejansko dobimo posojilo
- ↳ Eventualni kredit – pogojni kredit; da izročitve denarja v resnici ne pride, ampak gre za posojilo dobrega imena (poroštvo)

Upnik in dolžnik:

- bančna ustanova
- podjetja oziroma druge pravne osebe (zavodi)
- fizične osebe

Namen: za razne investicije v nepremičnine in premičnine, za potrošne dobrine, za premostitev likvidnosti, za nakup dobrin, za zaloge...

Način izkoriščanja:

- enkratno kreditiranje (dobiš kredit v enkratnem znesku in ko ta znesek porabimo je kreditni posel zaključen)
- obnavljajoče se kreditiranje (do določene meje se lahko vedno znova zakreditira)

Trajanje:

- kratkoročno; do enega leta
- srednjeročno; od 1 do 5 let
- dolgoročno; nad 5 let

Zavarovanje:

- *osebno zavarovanje*; poroštvo (solidarno/popolno: upnik izbira koga bo terjal, enostavno/subsidarno: upnik najprej opomni dolžnika, šele nato poroka, delno: porok jamči samo za tisto kar se ni dalo izterjati preko sodišča), odstop terjatve

- (kredit bo banki poravnal, ko bodo terjatve pokrite), menični diskont (unovčenje menice pred njeno zapadlostjo) in zaupanje (presoja stranke glede zanesljivosti)
- stvarno zavarovanje – lombard (zastavitev premičnin ali vrednostnih papirjev), hipoteka (zastavitev nepremičnine), izročitev stvari v zaupniško upravljanje, pridržek lastninske pravice.

Stroški:

Glavni stroški kredita so obresti, ki se razlikujejo od banke do banke. Njihova višina je odvisna tudi od poslovne uspešnosti kreditojemalca, od višine kredita, časa kreditiranja, ponujenega zavarovanja kredita. K stroškom kredita prištevamo tudi provizije kot so: odobritvena provizija, razpolagalna provizija in provizija za prekoračitev limita. K stroškom kredita pa prištevamo tudi pristojbine, ki jih zaračunava banka za režijske stroške.

3. Podjetje za proizvodnjo električnih gospodinjskih aparatov Iskra potrebuje kredit za financiranje svojih terjatev do kupcev, ker se prodaja stalno povečuje in konkurenti ponujajo vse daljše plačilne roke. (3)

a) Katera vrsta kredita bi bila primerna? Opišite.

Factoring

b) Presodite uporabnost factoringa in meničnega kredita.

Pri meničnem kreditu imetnik proda svojo menico pred dospelostjo, banka pa izplača vsoto menice zmanjšano za obresti. Dolg povrne trasat. Menični kredit je kratkoročen in obnavljajoči (vedno znova dajemo menico v diskont do določene meje).

Factoring pa je višja stopnja cesijskega kredita, kar pomeni, da factoring ustanove poleg tega da daje kredit prevzame tudi riziko neplačila. Gre za kredit na podlagi odstopa terjatev.

4. Primerjajte hipotekarni in lombardni kredit. (2)

HIPOTEKARNI KREDIT:

Je dolgoročni kredit, ki ga dobimo na podlagi zastavljene nepremičnine. Vpis za stalne pravice v zemljiško knjigo imenujemo hipoteka. Preden odobri banka višino kredita mora oceniti vrednost zemljišča oziroma zgradbe. Nato določi banka najvišjo mejo kredita, ki znaša od 50 – 70% trženjske vrednosti nepremičnine. Hipoteko vpišemo v zemljiško knjigo na list C ali bremenski list. Posojilojemalec dobi kredit v enem znesku, odplačuje pa ga postopoma. Pri odplačilu moramo ločiti odplačila, ki zmanjšujejo dol in obresti. Glede na to ločimo naslednje možnosti odplačevanja:

- odplačilo v enem znesku; v času najema plačujemo samo obresti, dolg pa na koncu
- odplačilo v anuitetah; ob dogovorjenih terminih plačujemo enake zneske, ki se uporabljajo najprej za plačilo zapadlih obveznosti, ostalo pa za odplačevanje kredita
- obročno odplačevanje; se višina od plačila dolga ne spreminja, obresti pa obračunamo od vsakega obstanka dolga

LOMBARDNI KREDIT: kratkoročno posojilo, ki ga zavarujemo z premičninami ali vrednostnimi papirji. Ločimo 3 vrste kreditov:

- **lombard vrednostnih papirjev;** je najpogostejši in najpomembnejši, saj lahko vrednostne papirje enostavno ovrednotimo in kadarkoli prodamo. Za vrednostne

papirje odobravajo banke lombardni kredit do naslednje vrednosti: za obveznice od 70 – 90% tečajne vrednosti, za delnice od 50 – 70% tečajne vrednosti.

- **lombard plemenitih kovin;** zastavimo lahko zlate kovance ali palice, na osnovi tega pa nam banka odobri kredit do 90% njihove vrednosti.
- **blagovni lombard;** je najtežji lombardni posel, saj je treba natančno ugotoviti vrednost blaga in oceniti bodoče gibanje cen na trgu. Za blagovni lombard so pomembne surovine kot so kava, bombaž in sladkor. Pri teh surovinah lahko sproti spremljamo gibanje cen, saj se prodajajo na borizi.

5. Gostilničar Janko Blatnik je najel pri poslovni banki hipotekarni kredit za gradbeno zemljišče v višini 5 milijonov tolarjev. (3)

a) Utemeljite pojem in potek hipotekarnega kredita.

Gre za dolgoročni kredit, ki je zavarovan z nepremičnino.

Potek:

- v zemljiško knjigo se vpiše zastavna pravica; hipoteka
- banka oceni vrednost nepremičnine
- odobri kredit; 50-70% vrednosti ocenjeno nepremičnino (če je vrednost nepremičnine dovolj visoka, je možen vpis večih hipotek)

b) Premislite, zakaj je finančna ustanova zahtevala višjo hipoteko kot znaša vrednost kredita.

c) Presodite uporabnost hipotekarnega in lombardnega kredita.

Hipotekarni kredit je zavarovan s nepremičnino, lombardni kredit pa z premičnino ali vrednostmi papirji.

6. Primerjajte leasing z bančnim kreditom. (2)

Leasing ni vrsta kredita, ampak le del financiranja. Pri nepravem leasingu se proizvajalec sam ukvarja z leasing posli in nastane samo ena pogodba in sicer leasing pogodba. Pri pravem leasingu pa se vključi še leasing ustanova ki ima z proizvajalcem sklenjeno prodajno pogodbo s pomočjo banke. Stranka pa ima z leasing ustanovo skelnejo leasing pogodbo. Predmet leasinga je nepremičnina (pravne osebe vzamejo poslovne prostore na leasing) in premičnine (oprema, stroji, avto,..). Pri finančnem leasingu, ki je podoben kreditu se na koncu predvideva odkup in s plačilom zadnjega obroka postanemo lastniki. Pri operativnem pa se ne predvideva odkup in ga koristijo pravne osebe.

Razlika med finančnim leasingom in kreditom je v tem, da imamo pri kreditu različne oblike zavarovanja, pri leasingu pa je predmet zavarovanja tista stvar, ki smo jo vzeli. Pri leasingu se lažje dogovorimo za obroke in čas odplačila po svojih željah in lažje dosežemo leasing, če tudi nismo stalno zaposleni.

7. Opišite razliko med investiranjem in financiranjem. Opišite vrste investicij. (2)

Investiranje pomeni uporaba finančnih sredstev za stroje, opremo, zgradbo.

Financiranje pa pomeni pridobivanje pomembnih finančnih sredstev.

Vrste investicij:

- nove investicije; pridobitev novih dobrin

- prvotne investicije; pojavljajo se ob ustanovitvi podjetja
- razširitev; investicija v širitev poslovanja
- investicija zaradi racionalizacije; investicije v smeri zniževanja stroškov
- investicije zaradi zamenjave; nadomestimo dotrajane stroje

8. Opišite storitve finančnih ustanov. (1)

- posredovanje plačil: domači plačilni promet, plačevanje v tujini
- emisijski posli: emisija lastnih vrednostnih papirjev (obveznice, delnice) in emisija za druge (podjetja; odkup-prezame riziko da se vsi vrednostni papirji ne prodajo; prevzamejo samo prodajo-riziko za neprodane v.p. ne prevzame)
- hramba vrednostnih papirjev – sef ali skupna shramba
- trgovanje z vrednostnimi papirji: posredovanje na borzi
- trgovanje s tujo valuto

9. Opišite medsebojno odvisnost – povezanih aktivnih in pasivnih bančnih poslov in opredelite naloge finančnih ustanov. (2)

Povezanost aktivih in pasivnih poslov:

- brez varčevanja ne bi bilo kreditov
- obresti zaračunane kreditojemalcu omogočajo plačevanje obresti tistim, ki varčujejo

Naloge finančnih ustanov:

- gre za pridobivanje vlog in posojil (tudi banka vrši propagando, zaradi konkurence med bankami)
- posredovanje med osebami z viški in primanjkljaji
- prevzem tveganja, da denar ne bo vrnjen (oseba z viški posodi denar osebam s primanjkljaji preko banke, zato nosi banka tveganje)
- upravljanje in svetovanje (upravlja z zbranim denarjem)

10. Opiši načine zbiranja sredstev finančnih ustanov. (1)

Načini zbiranja sredstev:

- sredstva, ki služijo plačilnemu prometu (vloge na vpogled; vedno jih lahko dvignejo)
- sredstva, ki služijo naložbi (vezane vloge, hranilne vloge, izdaja vrednostnih papirjev, najemanje posojil pri drugih bankah)

11. Gospa Horvatova je prihranila 1.450.000,00 sit, ki jih želi naložiti v banko. (3)

a) Zakaj ponudi to vsoto banki?

Ker želi ta denar varčevati, ga prihraniti za kasnejše čase.

b) Kakšen bančni posel je to?

To je pasivni posel in sicer hranilne vloge.

c) Kako bi lahko ga. Horvat še oplemenitila svoj denar?

Denar bi lahko dala na vezano vlogo, kjer določeno obdobje tega denarja ne bi dvigovala, obresti pa so zato višje.

12. Opišite naloge in značilnosti Banke Slovenije. (1)

Je centralna banka Slovenije, njena osnovna skrb je stabilnost domače valute in splošna likvidnost plačevanja znotraj države kot tudi navzven.

Njene naloge so:

- uravnava količine denarja v obtoku
- skrb za splošno likvidnost banke, tako da kontrolira obvezno rezervo bank
- skrb za splošno likvidnost v plačilih do tujine, tako da ima rezerve pri tujih bankah
- kontrolira banke in hranilnice
- izdaja bankovce in jih daje v obtok
- predpisuje pravila za izvajanje jamstva za vloge občanov

13. Katere vrste vrednostnih papirjev poznate in jih primerjajte po značilnostih, funkcijah, oblikah in prenosljivosti. (3)

Vrste vrednostnih papirjev:

- **tisti, ki izkazujejo stvarno premoženje;**
  - skladiščnica
  - ladijski tovorni list (ta papir nam daje neko pravico)
- **tisti, ki izkazujejo kapitalsko oz. denarno premoženje;**
  - dolžniški vrednostni papir (obveznica, hipotekarna obveznica)
  - lastniški vrednostni papir (delnice, participativni listi, investicijski certifikat)
  - mešane oblike (lastnosti obeh; zamenljiva obveznica, obveznica z nakupnim bonom)
- **vrednostni papirji, ki izkazujejo vrednost denarja;**
  - ček
  - menica
  - blagajniška obveznica

Funkcije vrednostnih papirjev:

- zbiranje kapitala; denar zbiramo na kup (delnica; ob izdaji na nominal. vrednost, ki je dostopna vsem in na tak način se zbere velik kapital)
- instrument financiranja (državna obveznica)
- instrument državne politike; za uravnavanje količin denarja v obtoku (prim.: prodaja državnih obveznic pomeni nižanje količine denarja v obtoku)
- instrument negotovinskega plačevanja (ček, menica)

Da vrednostni papirji opravljajo svoje funkcije, morajo izpolnjevati določene pogoje, načela:

- načelo varnosti; (dobro stoječa podjetja)
- načelo rentabilnosti; čim večji dobiček v primerjavi z vloženim kapitalom
- načelo likvidnosti; če je v.p. likviden, ga brez težav spravimo v denar

Značilnosti vrednostnih papirjev:

- prenosljivost vrednostnih papirjev; večina v.p. se prenaša z izročitvijo (prodajo); to so: imetniški v.p., izjema je imenska delnica, glasijo na ime, potreben je prepis z izjavo imenovano indosament
- oblika vrednostnih papirjev;

- o fizična oblika (papir), sestavljena je iz **plašča** (bistveni podatki; nominalna vrednost, jamstvo, izdajatelj, podatki o izplačilo dobička,...); **kuponska pola** (so kuponi, s pomočjo katerih uveljavimo pravico do izplačila dobička) in **talon** (natisnjen je na zadnjem kuponu)
  - o računalniška oblika (kot zapis v evidenci)
- funkcije vrednostnih papirjev

14. Primerjajte obveznico z delnico. (2)

DELNICA je vrednostni papir, ki dokazuje solastništvo v d.d.

Princip d.d.:

Osnovni kapital je razdeljen na delnice (nominalna vrednost) vsota vseh nominalnih vrednosti ali št. delnic X nominalna vrednost = osnovni kapital. Nominalna vrednost ene delnice je majhna, tako vlogo (nakup ene delnice) si privoščijo vsaki in na ta način se izbere velik kapital.

Izdaja in nakup delnic:

Dobimo jo lahko: z nakupom na borzi preko posrednika, vpis ob prvi izdaji (prvo izdajo običajno vršijo banke), kot ustanovitelj.

Izda se po nominalni vrednosti, za njo se vplača toliko kot na njej piše, izdaja nad pari; plačamo več kot na njen piše, pribitek na nominalno vrednost; ažio služi pokrivanju stroškov ob izdaji delnic (tiskanje, provizija banki iz izvršitev izdaje), pod pari; izdaja je prepovedana, ker porušimo princip zbiranja osnovnega kapitala.

Kaj lahko z njo storimo?

- prodamo; pričakujemo porast vrednosti
- lahko jo obdržimo in koristimo dividende
- zastavimo za pridobitev kredita

Delnica izgleda v fizični obliki; sprednja stran- nominalna vrednost, delnica, izdajatelj, št. delnic, koliko je izdanih, kdaj je bila izdana, katera izdaja, vrsta delnice. Ima tudi kuponsko polo, ki je sestavljena iz kupončkov, ki služi za uveljavljanje dividende. Ima tudi talon, ki ga uporabimo za pridobitev nove kuponske pole.

OBVEZNICA je upniški vred. papir, s katerim se izdajatelj zavezuje, da bo kupcu v določenem času poravnal svoj dolg, medtem, ko pa je delnica lastniški v.p., ki daje imetniku poleg premoženjskih tudi članske pravice. Pri obveznicah so donos obresti, pri delnicah pa dividende. Delnice omogočijo večji donos kot obveznica, vendar je bolj tvegana.

Vrste obveznic:

- državne (izda jih država; jih je več; kupi jih podjetje ali posameznik)
- komunalne (izda jih občina; lahko posluje z določenim namenom; so dokaj varna naložba)
- podjetniške (izda jih podjetje za finančne dejavnosti; naložba ni varna)

Delnice so domače in tuje. Delnica je lahko prenosljiva, kar pomeni, da jo lahko kadarkoli prodamo.

Delnica; dolgoročni v.p., sestava; plašč in kuponska pola, lastniški v.p. (premoženjske in članske pravice), donos dividende (večji donos vendar bolj tvegane), vrste; domače in tuje, lahko prenosljiva

Obveznica; dolgoročni v.p., sestava; plašč in kuponska pola, upniški (izdajatelj se zavezuje, da bo kupcu poravnal svoj dolg), donos obresti, vrste: državne, komunalne (varna naložba) in podjetniške(ni varna).

15. Opišite posle na borzi vrednostnih papirjev. (1)

Promptni posli; izvršijo se tako, kar pomni, npr. pri prodaji vrednostnega papirja moraš papir takoj izročiti in denar takoj dobiš preko borznega posrednika. Naložba: naložiti denar v v.p. za daljši čas. Špekulacija: kupimo, ker menimo da bo tečaj porastel; prodamo, ker bo tečaj padel in potem kupimo po višji ceni.

Terminski posli; so posli, ki se sklepajo za izpolnitev v prihodnosti (sklenemo zdaj izpolnimo pa v prihodnosti); na dvig tečaja nakup, na padec tečaja prodaja.

16. Prijateljici so starši kupili delnico Krke. Zanima jo tržna vrednost delnice in možnost zaslужka, pa se ne znajde pri branju tečajnice. Kako bi ji razložili zapise v tečajnici vrednostih papirjev Ljubljanske borze vrednostnih papirjev? Od česa je odvisna tržna vrednost delnice? (3)

Rubrike v tečajnici:

- vrednostni papir; navaja ime podjetja, katerega vrednost opazujemo (izdajatelj vrednostnega papirja)
- obrestne mere in dividenda; pri delnicah gledamo dividende, pri obveznicah pa obrestno mero
- št. kupona in št. datuma; št. kupona in datuma ko je bila dividenda izplačana
- enotni tečaj; je izračunana na podlagi tehtane aritmetične sredine, gre za povprečje sklenjenih poslov prejšnjega dne. Cifra, ki jo najdemo v tečajnici pod to rubriko nam pove ceno ene delnice na določen dan. Pri obveznicah pa ta rubrika navaja %.
- % spremembe; pove spremembo na zadnje objavljen tečaj
- maksimum; maksimalni znesek, ki ga je dosegel
- minimum; minimalni znesek, ki ga je dosegel
- promet v 1000 SIT; pove koliko prometa je bilo s posameznim vrednostnim papirjem

Razlika med redno in prednostnimi delnicami je v tem, da imajo redne delnice pravico nad upravljanjem družbe, nimajo pa pravice do prednostnega izplačila, prednostne delnice pa nimajo pravice nad upravljanjem, imajo pa do prednostnega izplačila.

Agencija na trg vrednostnih papirjev nadzoruje dogajanje na borzi, gibanje pa je odvisno od ponudbe in povpraševanja. Poznamo nominalno in tržno vrednost delnice.

17. Gospod Mlakar ima prihranke v ameriških dolarjih. Želi jih prodati. Katere tečaje na devizni tečajnici mu pove koliko bo dobil pri prodaji? Opišite še druge tečaje. Kakšno kotiranje valut opazimo v naši tečajnici? (3)

Gledati mora nakupni tečaj, saj banka kupuje njegove devize. Poznamo 3 vrste tečajev na devizni tečajnici:

- NAKUPNI; ob nakupu deviz s strani banke oziroma naši prodaji banki
- PRODAJNI; ob prodaji deviz z strani banke oziroma ob našem nakupu deviz
- SREDNJI; gre za povprečje prodajnega in nakupnega, uporabljamo ga za vodenje statističnih podatkov

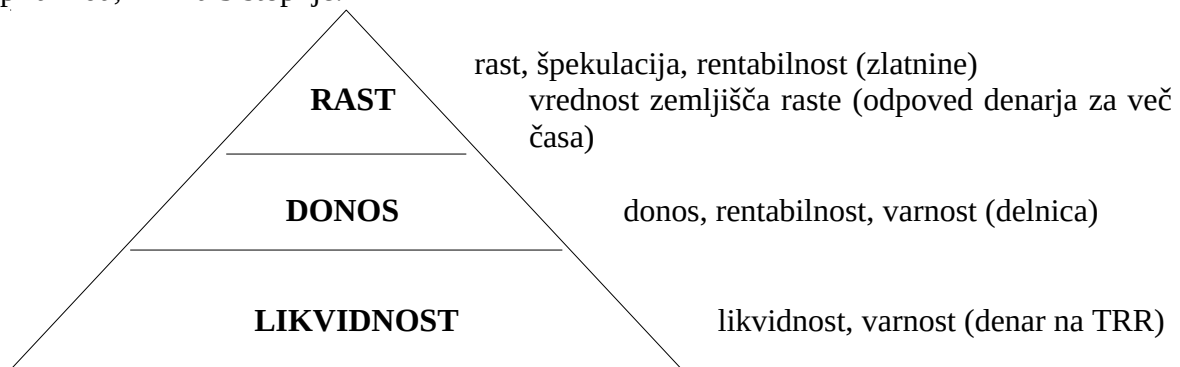
V naši tečajnici opazimo direktno kotiranje, ki nam pove, koliko enot domačega denarja moramo odšteti za eno enoto tuje valute. Poznamo pa še indirektno kotiranje, ki pa nam pove koliko enot tujega denarja moramo odšteti za eno enoto domačega denarja.

18. Opišite naložbena načela in uporabnost naložbene piramide. (2)

NALOŽBENA NAČELA:

- **Rentabilnost;** Cilj je čim večji dobiček v primerjavi z vloženim kapitalom. Pri naložbi presojamo tekoči donos (dividenda pri delnici, obresti pri obveznicah, najemnina pri stanovanju,...)in porast vrednosti, saj je naš interes, da bi vrednost čim bolj porasla.
- **Varnost;** je različna glede na naložbo. Pri naložbi presojamo; pri dolžniških vrednostnih papirjih presojamo dobro ime zaradi jamstva, pri lastniških vrednostnih papirjih je varnejši tisti, ki ga je izdalo podjetje s tradicijo, zemljiščem vrednost raste, stvarno premoženje.
- **Ohranjanje vrednosti;** gre za to ali naložba ohrani vrednost ali ne, vpliva nanjo inflacija ali ne (varna naložba pomeni, da nanjo ne vpliva inflacija). Naložba z nominalno vrednostjo izgubijo vrednost v času inflacije, stvarno premoženje pa ohranja vrednost.
- **Likvidnost;** naložba je likvidna, če jo lahko vselej brez izgub prodamo. Načelo ohranja vrednosti je v povezani z načelom varnosti in likvidnosti. Bolj je rentabilna, bolj je likvidna.
- **Mobilnost;** naložba je mobilna, kadar jo lahko prenesemo (pomembno v času vojen-dinamit, premičnine).

Vseh 5 načel se pri eni založbi ne da izpolnjevati. Zato nam je v pomoč naložbena piramida, ki ima 3 stopnje.

Ko se pojavijo prvi viški investitorja vložiti v cilj likvidnosti, zato vložiti v najbolj likvidne oblike (vloga v varčevanje v bankah, zavarovalnicah in obveznicah). Če se pojavijo dodatni viški in je likvidnost že zagotovljena, potem investitor dela na načelo rentabilnosti. Vloga v varne naložbe, ki prinašajo dobiček (delnice v podjetjih s tradicijo, devizne vloge, investicijski skladi).

Če so dodatni viški in zagotovimo likvidnost in donos, potem usmeri naložbe pri katerih se dlje časa odpove denarju. Njegov cilj pa je porast vrednosti, tudi špekulacija.

19. Primerjajte naložbe z nominalno trdno vrednostjo z naložbami v stvarno premoženje z vidika naložbenih načel. (3)

NOMINALNA TRŽNA VREDNOST: sem spadajo prihranki na računih in zavarovalnicah, obveznica (dolžniški vrednostni papirji).

- sodijo med manj rentabilne
- niso zelo likvidne, razen prihranki na bankah
- so dokaj donosne
- so dokaj varne

- denarne vloge so mobilne, vprašanje so le razmere, obveznice so v fizični obliki mobilne, vendar je vprašljiva njihova vrednost v drugi državi
- ohranjanje vrednosti v primeru inflacije ni zagotovljeno

NALOŽBA V STVARNO PREMOŽENJE: sem spadajo premičnine, nepremičnine, naložbe v lastniške vrednostne papirje (delnica, investicijski certifikat).

- so rentabilne, razen premičnin, saj ne prinašajo tekočih donosov
- niso mobilne, razen premičnin
- so varne
- niso likvidne
- dobro ohranjanje vrednosti

20. Primerjaj naložbe v delnice z naložbami v vzajemne sklade. (2)

Prednost naložb v delnice:

- tveganje izgube denarja je manjša kot pri naložbah z nominalno trdno vrednostjo

Slabosti:

- tečajno tveganje je večje, ker je tečaj odvisen od gospodarskih razmeri in od položaja podjetij
- kratkoročno je pogosto manjša likvidnost, tečaji so kratkoročno nižji in jih lahko prodajamo samo z izgubo

21. Katere vrste zavarovanj poznate, primerjajte jih in pojasnite razliko med zavarovanjem pred škodo in škodnim dogodkom. (3)

Vrste zavarovanj;

- **Individualno zavarovanje;** je prostovoljno; prispevek je odvisen od velikosti tveganja; storitev je odvisna od podobe, tveganja, dogovora,...ni za vse enaka; zavarovalnica mora sama paziti, da izvrši plačila iz pobranih premij
- **Socialno zavarovanje;** je obvezno; prispevek je določen v % (% enak, vsota pa različna); storitve enake za vse; v primeru primanjkljaja pomaga država
- **Osebnostno zavarovanje;** življenjsko, zdravstveno, nezgodno in invalidsko zavarovanje
- **Premoženjsko zavarovanje;** zavarovanje stvari (stebel, požara,...); transportno z.; zavarovanje pred naraščanjem stroškov (obvezno avtomobilsko z.) in zavarovanje pravic; zavarovanje pred izgubo prihodka

Oblika invalidskega zavarovanja;

- **Zavarovanje pred škodnim dogodkom;** odškodnina je neodvisna od dejanske škode prim: izplačilo v primeru trajne invalidnine
- **Zavarovanje pred škodo;** odškodnina je odvisna od dejanske škode prim: zavarovanje stvari. Možnosti zavarovanja pred škodo: zavarovanje s franšizo, zavarovanje na prvi riziko in polno zavarovanje

22. Zavarovanje – udeleženci in gospodarski pomen obstoja zavarovanja. (1)

UDELEŽENCI: zavarovalec (zavarovalnica), sklenitelj zavarovalne pogodbe, ki pa je lahko zavarovanec ali upravičenec, pozavarovalnica.

GOSPODARSKI PIOMEN ZAVAROVANJA:

- a) nevarnost se pretvori v strošek; nevarnosti ne moremo oceniti in če zavarujemo se nam zavarovalna premija pretvori v strošek.
- b) Obstoj zavarovalnic izboljšuje za financiranje, zato ker zavarovalnice omogočajo zavarovanje kreditov. Večji del kreditov je zavarovan preko zavarovalnice.
- c) Zavarovalnice so pomemben dejavnik na trgu denarja in kapitala, saj morajo imeti sorazmerno visoko denarno rezervo, da lahko pokrijejo bodočo škodo, imajo velike rezerve na področju življenjskega zavarovanja in zavarovalnice so zbiratelj kapitala in ponudniki denarnemu trgu.

23. Primerjajte železniški in cestni promet (značilnosti, prednosti, slabosti, problematiko in gospodarski pomen). (2)

ŽELEZNIŠKI PROMET:

Prevažna kosovne (posamezni zaboji, sodi, palete,...) in vagonске pošiljke nad 5000 kg/os. Špediterji sestavljajo iz kosovnih pošiljk vagonске pošiljke (to so zbirne pošiljke). Vagonске pošiljke mora naložiti pošiljatelj, razložiti pa prejemnik.

Prevoznina je odvisna od;

- vrste pošiljke (kosovna, vagonška)
- načina prevoza (navadni, rokovni, ekspresni)
- od razdalje (stopenjska tarifa z degresijo glede na razdaljo)
- od teže

Sodobni dosežki: veliki kontejnerji omogočajo neproblematično pretovarjanje velikih pošiljk s številnimi tovari z enega prometnega sredstva na drugo. Prevozna lista omogoča razpolaganje z blagom dokler ni izročeno prejemniku.

Prednosti; je cenejši, vozimo lahko večje količine, manj onesnažuje, manj odvisen od vremena

Slabosti; počasnejši, nimajo vsi tirov v svoje skladišče, zato moramo blago prelagati in iskati dodatni prevoz, stroški prekladanja

CESTNI PROMET:

Podjetja smejo upravljati to dejavnost na osnovi koncesije. Brez posebnega dovoljenja je dovoljen le prevoz za lastne potrebe. Slabost je v tem, da ogrožajo okolje, močna obraba cest, tovornjaki pa ogrožajo prometno varnost. Cestni promet je priporočljiv predvsem za krajše razdalje, za daljše pa se ponavadi uporablja železnica.

Prednosti; prevoz poteka od vrat do vrat, brez prekladanja in brez posebnih ukrepov. Prevozi so cenejši, ker zmanjšujejo nekatere stroške in nevarnosti, ker ni prekladanja. Prevoz je možen po vseh poteh. Cestni promet je lažje prilagodljiv številnim željam strank.

Slabosti; potrebne površine so v primerjavi z železnico na tonski kilometer približno 15X za težke tovornjake in 70X za lahke tovornjake, izpušni plini cestni promet bolj onesnažujejo kot železniški, hrup, stroški v cestnem prometu so v primerjavi z železnico 4X večji, pogostokrat in stroški nesreč v cestnem prometu je veliko več smrtnih žrtev, kot v železniškem prometu.

24. Primerjajte ladijski in zračni promet (značilnosti, prednosti, slabosti, problematiko in gospodarski pomen). (2)

LADIJSKI PROMET:

Ločimo prevoz po notranji plovbi in prevoz po pomorski plovbi.

Vrste plovb v notranji plovbi: vlečni prevoz, prevoz z potiskanjem, tehnika lash.

Vrste plovb po pomorski plovbi: tankerji, ladje z prevoz kontejnerjev, matične ladje.

Prevoza pogodba v pomorski plovbi: pogodba, nakladnica.

Vrste prometa v notranji plovbi: linijska (potek po stalni plovbi in po stalnem voznem redu) in prosta plovba (organizira se po potrebi).

Slabosti: prevoz je počasen in promet je otežen zaradi vremenskih vplivov.

Prednosti: stroški so nižji, pomorski promet je najbolj pomemben način prevoza blaga, ker je poceni in je predmet svetovnega trgovanja.

ZRAČNI PROMET:

Poznamo letalski potniški in letalski tovorni promet. Letalski prevoz močno narašča, tako pri potnikih kot pri blagu. Z mednarodnim povezovanjem skušajo pri tarifah omejiti pogubljeno konkurenco. IATA določa minimalne prevozne tarifne postavke. Članice IATA obvladujejo skoraj 9% mednarodnega linijskega prevoza. Močna konkurenca so čarterske družbe prednosti prevoza z letali: hitrost in pazljivost.

Slabosti: relativno visoka cena, nezadostna izkoriščenost, ogrožanje okolja (hrup, gradnja pristajalnih stez)...

Prednost: visoki prevozni stroški, velika konkurenca, nižje cene

25. Opišite storitve in gospodarski pomen špedicije. (1)

Špediterske storitve v ožjem smislu so:

- organiziranje prevoza; izbere ustrezno prevozno sredstvo, sklene prevozno pogodbo s prevoznikom,...
- stranske storitve; dostava prevoznih listin prejemniku pošiljke, carinjenje, inkaso, neplačilo prevoznine,...
- zbiranje in dostavljanje prevoznih zbirnih pošiljk
- druge storitve; izvedba prevoza in skladiščenje

GOSPODARSKI POMEN ŠPEDICIJE:

Prihranek pri času in stroških, ugodnosti v zvezi z odpremo blaga, zanesljiva kalkulacijska osnova, olajšava pri poslovanju, ugodnosti zaradi povezave in financiranja in poravnava obveznosti in velik del blaga, s katerim manipulirajo špediterji, prevažna železnica.

26. Tovornjak s priklopnikom, ki pelje mimo, nosi napis »PANEUROPA – ŠPECICIJA, d.d.«. (3)

a) Ali je prevoznik blaga s tovornjaki tipična dejavnost špedicije?

b) Kakšna je razlika med prevoznikom in špediterjem?

c) Navedite seznam storitev špediterja.

27. Katere vrste turističnih organizacij poznate in kakšen je pomen turizma? (1)

Turizem je storitvena dejavnost, ki je odvisna od naravnih danosti nekega področja, od kulturno zgodovinskih znamenitostih in od ljudi, ki turistične stvari ponujajo. Te storitve ponujajo turistične agencije, ki s tem zadovoljijo potrebe posameznih popotovalnj.

Vrste turizma:

- glede na gibanje/izvor turistov: domači, tuji, nacionalni, mednarodni
- glede na učinek v plačilni bilanci: aktivni – tujci k nam, pasivni – mi v tujino
- glede na mobilnost: stacionarni, tranzitni, krožna potovanja, izletniški
- glede na vsebino: zdravstveni, športni, poslovni, sejmiški, navtski, nakupovalni, kulturni,...

Pomen:

- povečanje BDP-ja
- hiter razvoj dejavnosti, ki sodelujejo v turizmu
- večji devizni priliv in s tem uravnotežena pravilna bilanca
- večje zaposlovanje in s tem višji življenjski standard
- urejena infrastruktura
- nove gradnje (investicije)
- intenzivnejši razvoj kmetijstva, industrije
- ekonomsko vrednotenje moralnih dobrin
- promocija tujim državam

28. Industrijsko podjetje (značilnosti, vrste, lokacija, poslovna področja). (1)

ZNAČILNOSTI INDUSTRIJSKIH PODJETIJ

- naložbe v stvarna in gibljiva sredstva so velike
- uporabljajo se stroji, ki so drugačni od strojev v obrti in številni istovrstni stroji
- stroji in tehnična oprema so prostorsko in organizacijsko usklajeni
- velika delitev dela poteka v naprej določenem delovnem procesu
- proizvodnja je serijska
- večje število stalno zaposlenih redno upravlja avtomate
- vodenje se nanaša na tehnično in komercialno dejavnost

VRSTE INDUSTRIJSKIH PODJETIJ

- reven proizvodnje; pridobivanje surovin, pridobivanje industrijske opreme
- prevladujoča surovina; lesna, tekstilna, usnjarska
- proizvedeno blago; obutev, avtomobili, radijski sprejemniki
- tipi proizvodnje; posamična, serijska, mnižična
- organizacija izdelave; delavniška, skupinska, na tekočem traku
- velikost podjetja; velike, srednje, majhne
- prevladujoči proizvodni dejavnik; delovno, naložbeno in materialno intenzivno

SKUPINE DEJAVNIKOV KI VPLIVAJO NA LOKACIJO

- pravni dejavniki; podjetje se mora ravnati po predpisih veljavnih za kraj, kjer bo imelo sedež (glede hrupa,...)
- naravni dejavniki; podjetja primerne proizvodnje so vezana na nahajališča surovin
- gospodarsko poslovni dejavniki; iz vidika gospodarskega poslovanja lahko vplivajo na izbiro lokacije različni dejavniki (manjša konkurenca, poceni delovna sila)

29. Primerjajte industrijsko podjetje z obrtnim podjetjem (obseg in predmet poslovanja, poslovna področja). (2)

30. Zunanja trgovina – oblike, pomen, problemi, pomen zunanje trgovine za Slovenijo. (2)

Oblike:

- izvoz
- uvoz
- tranzit; blago se preko neke države samo pelje

POMEN ZUNANJE TRGOVINE

- izravnava naravnih presežkov in primanjkljajev
- izravnana tehnološkega znanja; znanje dobimo iz drugih držav, vendar ne brezplačno, plačamo licenco ali pa izobraževanje, kupimo novo tehnologijo. Znanje se širi po določenem ključu. Oblikujejo se 3 kategorije držav. Tiste, ki delajo na inovativnem pristopu, države, ki so sposobne po licenci narediti in uporabiti, in države, ki so sposobne proizvode samo uporabiti, saj so nižje izobražene.
- Optimalni obseg proizvodnje; interes vsakega podjetja je, da poslovanje poteka s čim nižjimi stroški. Veliko krat šele z vključevanjem v zunanjo trgovino dosežemo optimalni obseg proizvodnje.
- Uravnovešene plačilne bilance; uvoz naj bi bil pokrit z izvozom
- Mednarodna delitev dela; delo naj bi delali med državami, tako, da vsaka država dela tisto, za kar ima najboljše pogoje in kar najbolje zna. Dejansko bi to pomenilo neke vrste specializacijo. Mednarodna delitev se v svetu ne uresničuje, saj nihče noče biti popolnoma odvisen od druge države posebej na področju hrane. Zato vedno delamo na razpršitvi uvoza in izvoza.

PROBLEMI vključevanja v zunanjo trgovino: prevelika specializacija lahko vodi v odvisnost od tujih dobaviteljev, avtarkija-samozadostnost do neke meje je nujna. Rešitev je v razpršitvi. Za majhne države je problem v tej smeri še večji.

31. Incoterms klavzule (uporaba, razdelitev, dve klavzuli opišite). (1)

Najboljši način za nesporno določitev nabavnih pogojev in uporaba klavzul incoterms. So mednarodno dogovorjena pravila, ki določijo prehod stroškov in rizika s prodajalca na kupca. Delimo jih na 2 skupini glede na točko prehoda rizika in stroškov:

- klavzule 1 točke; stroški in riziko preidejo v prodajalca na kupca
- klavzule 2 točke; klavzule kjer preidejo stroški na enem kraju, riziko pa na drugem kraju

Klavzule delimo na 4 skupine po črkah glede na to, kdo plača glavni del prevoza:

- skupina E; pomeni prevzemno klavzulo
- skupina F; pomeni da glavnega prevoza ne plača prodajalec
- skupina C; glavni prevoz plača prodajalec
- skupina D; so dobavne klavzule

32. Opišite plačilne pogoje v zunanji trgovini in primerjajte uporabnost. (2)

PLAČILNI POGOJI, KI SO UPORABNI V NOTRANJI IN ZUNANJI TRGOVINI:

- Predplačilo;** v razmerah vse ostrejšše konkurence ga prodajalec težko doseže. Izjema je le monopolna situacija. Če pa že predplačilo potem praviloma kupec doseže t.i. popust skonto.
- Naplačilo;** kadar gre za posebna naročila in daljši rok izdelave in večji nakup. Naplačilo je plačilo v treh delih: ena tretjina ob sklenitvi pogodbe, druga tretjina, ko je stvar narejena in tretja tretjina po montaži in kontroli.
- Takojšnje plačilo;** delimo na: ob dobavi blaga in takoj, ko prejmemo račun.
- Plačilo z odkupom;** ko plačamo dobimo blago
- Plačilo z odlogom;** oz. plačilo v roku-plačilo v 30 dneh neto ali v 3 dneh 3% skonto. Prodajalec da možnost popusta, če plačamo v kratkem roku.

V zunanji trgovini je riziko neplačila večji. Zato poznamo tako plačilne pogoje, ki so primerni za zunanjo trgovino in izključujejo riziko delno ali pa v celoti – dokumentarni akreditiv in dokumentarni inkaso.